

ուած Հալ եկեղեցու խորհուրդները և ծէսերը կատարման բոլոր կարգերը: Ջարմանալի է սակայն, որ այդ խիստ ահհրաժեշտ և շատ կողմերից ուսումնասիրելի մատեանը տպագրուել է միայն մի անգամ և այն՝ Կ. Պօլսում և այդ տպագրութիւնն այնքան հաղուադիւտ է այժմ, որ գրչադրի արժէք ունի մեր կողմերը:

Մենք լիշում ենք, որ 1888—89 թուերին ի Տէր հանգուցեալ Տ. Մակար Կաթողիկոսի հրամանով ս. Էջմիածնում մի մասնաժողով կազմուեց ձեռնհաս անձերից, Տ. Արիստակէս արքեպիսկոպոս Դաւթեանի նախագահութեամբ, որ պիտի կազմէր Մայր Մաշտոցի տպելու օրինակը՝ Մայր Աթոռի հարուստ մատենադարանում գտնուած բազմաթիւ գրչադրիների համեմատութեամբ: Մասնաժողովը կատարեց իւր գործը և իւր աշխատութեան արդիւնքը ներկայացրեց հանգուցեալ կաթողիկոսին:

Տ. Մակար կաթողիկոսը այդ կազմած օրինակը ուղարկելով Կ. Պօլիս այն ժամանակուայ պատրիարք Յարութիւն Արքեպիսկոպոսին՝ պատուիրեց, որ այնտեղ Կրօնական ժողովի քննութեան ենթարկէ այն և նորա կարծիքի հետ ղեկուցուի իրեն ի տնօրէնութիւն: Բայց որքան դիտենք, Մայր Մաշտոցի այդ օրինակը մնաց Պօլիս և մինչև այժմ չեւ չգարձուեց ս. Էջմիածին, դուցէ հէնց Յարութիւն պատրիարքի Երուսաղէմ փոխադրուելու և Մակար կաթողիկոսի մահուան պատճառով:

Ժամանակ է կարծում ենք ամեն մի քահանայի ձեռքը տալ Մայր Մաշտոցը և պահանջել նորա ճիշդ գործադրութիւնը, որով կվերանան անշուշտ մեր եկեղեցական արարողութիւնների մէջ մտած բոլոր ղեղծումներն ու անկարգութիւնները:

Յանկալի է, որ Կ. Պօլսի արդի Պատրիարք ամենապատիւ Մաղաքիա արքեպիսկոպոսը, հանելով փոշիների տակից լրացնէ այդ ձեռագիր օրինակը իւր բազմամուտ ծանօթութիւններով և ներկայացնէ ուր հարկն է:

ՍԱՆԱՍՐԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ՓՈԽԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ ԽԱՐ-

ԲԵՐԴ

Կ. Պօլսի «Բիւզանդիօն» ամենօրեայ լրագրի անցեալ փե-

տրուարի երկու համարներում հաղորդուած էր, որ Կարնոյ Սանսարեան վարժարանը տեղափոխուած է Խարբերդ և թէ այդ տեղափոխումն արտօնող կալսերական իրադէն ստացուած է արդէն, «Բիւզանդիոնի» ասելով այս տեղափոխութեան պատճառն այն է, որ «Կարնոյ քաղաքին մէջ իսկ պատշաճ մեծութեամբ չէնք մը կառուցանելու յարմար գետին չէին կրցած որոշել, թէպէտ ալդպիսի շինութեան մը պէտք եղած դրամն ալ ապահոված է Բարբարը»:

Նոր դպրոցի համար ընտրուած է Խարբերդ քաղաքին մօտիկ գտնուած Սորսորի վանքը, որ «Բիւզանդիոնի» ասելով ունի սքանչելի դիրք, մաքուր օդ ու ջուր, մշակելի հողեր և ամեն կերպ յարմար դիրք:

Վարժարանի տեղափոխութիւնը նախատեսուած է հանգուցեալ բարերար Մ. Սանսարեանի կտակի մէջ, ուր լօղ. 9 ասուած է. «Եթէ հայոց համար էրդերումում (Կարն) հիմնած վարժարանիս սոյն կտակի 13րդ լօղումի մէջ ցոյց տուած սկզբունքներէս համաձայն յարատեւելուն արդելք եւ ղող խոչնդոտներ առաջ դան, իրաւունք եմ տալիս կտակակատարներէս փոխադրել իմ անուան վարժարանը մի ուրիշ «հայաբնակ տեղ հին Հայաստանի սահմաններում, որպէս զի «նա շարունակէ զարդանալ սոյն կտակում նշանակած սկզբունքներէս հս մաճախ»։ Եւ լօղ. 10 «...սոյն կտակի 9րդ լօղումում նախատեսուած վարժարանի տեղափոխութեան խընդիրը ոչ մի դէպքում լուծում չըստանալ առանց կտակակատար Կարապետ Բ. Սղեանցի լծարութեան՝ քանի որ նա կենդանի է»:

Ինչ պատճառներ էլ որ ստիպած լինին թէ լարդելի կտակակատարին և թէ խնամակալութեան վարժարանը Կարինից ալլուր տեղափոխել, այս դէպքում անշուշտ ամենից նպատակաւարմար վալըր Խարբերդն է, ուր սաստիկ զօրացած բողոքական և կաթոլիկ պրօպագանդիստները՝ բուռն կերպով աշխատում են կրօնափոխ անել հալ ժողովրդին։ Մենք միանգամայն համաձայն ենք «Բիւզանդիոնի» հետ, որ Սանսարեանց համար ընդարձակ աստարէզ կըացուի Խարբերդում մարդորսների դէմ մաքառելու: